

Vuohikauppias kotieläinmarkkinoilla.

Ensikosketus Etelä-Sudaniin

19.1.2025 12.00

Vuoden vanhaan Etelä-Sudaniin, maailman nuorimpaan itsenäiseen valtioon, ei ole aivan helppo päästä.

Teksti ja kuvat: KIMMO PUIKKONEN

Viisumi täytyy anoa lähetystöstä Brysselistä, ja sen saamiseksi tarvitaan monta asiakirjaa, joiden joukossa on oltava kuitti etukäteen maksetusta majoituksesta ja pankin todistus siitä, että omistaa riittävästi rahaa maassa syntyneiden kulujen kattamiseen.

Passiin saatu viisumitarra, johon on liimattu toinen lähetystöön lähetetyistä värillisistä passikuvista, kannattaa tarkastaa hyvin. Siihen on merkitty viisumin voimassaolon alkamispäivä ja päättymispäivä, joiden välinen aika pitää olla kolme kuukautta. Erikseen on kirjoitettuna kesto aika. Tämän pitää olla kertaviisumin tapauksessa luonnollisesti myös kolme kuukautta. Kokemusta on siitä, että mikäli siihen on merkitty lyhyempi kesto, niin Etelä-Sudanin passintarkastuksessa, maahan saavuttaessa tulee hämminkiä. Maahan pääsy joko evätään tai virkailija suttaa joko päättymispäivää, voimassaoloaikaa tai molempia. Jos käy niin huonosti, että joutuu maassa ollessaan tekemisiin valtiollisen poliisin kanssa, on vaikea todistaa, että ei ole tehnyt muutoksia itse.

Etelä-Sudanin pääkaupunkiin, Jubaan pääsee lentäen Kenian Nairobista, Etiopian Addis Abebasta, Ugandan Kampalasta ja Sudanin Khartumista. Muihin kaupunkeihin ei kannata yrittää, eikä myöskään maitse matkustamista. Lento Kenian kautta on suomalaisen kannalta helpoin, sillä Nairobi on lentoliikenteen solmukohta, ja sieltä on monta lentoa päivittäin.

Mikäli siirtyä Jomo Kenyattan kentällä Euroopasta tulleet lennot jatkolennolle Jubaan, vaatii koneeseenastumiskortin saaminen jonkin verran neuvottelutaitoa, jotta ei tarvitse maksaa 40 euron suuruisia Kenian viisumimaksua. Check-in-pisteet sijaitsevat nimittäin noin 50 metrin päässä passintarkastuksesta, eli maan rajan sisäpuolella. Tästä kuitenkin selviää.

Valvovia silmiä on Etelä-Sudanissa kaikkialla. Valtiollisen poliisin kohtaa ensimmäisen kerran Juban lentoasemalla, mikäli ottaa kuvia lentokenttärakennuksesta. Mieshenkilö tulee keskustelemaan, pyytää kameran ja siihen otetut kuvat nähtäväksi, ja kehottaa tuhoamaan kuvat. Käskey on noudatettava.

Ei ole yllätys, että opas varoittaa heti valtiollisen poliisin läsnäolosta. On valittava tarkoin ne kohteet, joista ottaa kuvia. Hän ilmoittaa heti, milloin se on luvaton. Erityisen kiellettyä on ottaa kuvia valtiollisen poliisin edustajista. Matkailijan on tosin mahdotonta erottaa poliisia tavallisesta kansasta. Mikäli kuvan erehtyy ottamaan, on vaarana kameran menetys ja kuulusteluihin joutuminen.

Presidentin palatsi on myös kielletty kuvauskohde. Samoin Juban "verisuoni", Ugandasta ja Keniasta tulevien rekka-autojen käyttämä silta, joka johtaa kaupungin ohi virtaavan Niilin eteläisen yläjuoksun, Valkoisen Niilin yli. Rekat kuljettavat tuontitavaroita, sillä käytännössä Etelä-Sudanissa ei ole teollisuutta. Ainoa suuri teollisuuslaitos on olutpanimo, josta saadaan miesten suurkanalattamaa juomaa, Nile Special -olutta ja uutuustuotetta White Bullia. Kolmas suosittu juoma on kenialainen Tusker-olut. Maaseudulla osataan myös polttaa viinaa.

Tavaroiden tuonti siltaa pitkin on hidasta. Käytännössä sen päällä voi olla vain yksi rekka kerrallaan, sillä painorajoitus on 25 tonnia. Pitkä rekkajono purkautuu hyvin hitaasti, ja sen etenemistä tahdittavat aseistetut vartijat.

Keski-Afrikassa sijaitseva Etelä-Sudan on sisämaavaltio ja lähin suuri satama sijaitsee Mombasassa, Keniassa. Sieltä on tuhansien kilometrien matka Kenian läpi. Etelä-Sudanin maaseudulla olevat tiet ovat niin huonossa kunnossa, että kuljettaminen on hyvin hidasta. Matkailijan ei kannata yrittää liikkua maanteitse paikasta toiseen - jo pelkästään turvallisuussyistä.

Myös Juban tiet ovat huonokuntoisia. ja vain muutama päätie on asfalttipäällysteinen. Matkailija havaitsee asian miltei välittömästi. Kun lentokentältä kaupunkiin johtavalta tieltä käännetään hotelliin johtavalle, on hiekkatie niin kuoppainen, että auton nopeuden on oltava hyvin alhainen. Eteen saattaa myös tulla monikymmenpäinen seebulauma.

Rakennukset ovat pääosin yksikerroksisia. Köyhyys näkyy kaikkialla. Viemäröintiä ei ole, joten on yleistä käyttää niin kutsuttua lentävää wc:tä. Tässä käymälätyypissä tarpeet tehdään muovipussiin, pussin suu suljetaan ja pussi heitetään pois näkyvistä.

Etelä-Sudan elää ulkomaailmasta. Maataloustuotteita riittää vain maan sisäiseen kulutukseen, ja maatalouden harjoittamista haittaa Egyptin ja entisen emämaan, Sudanin kanssa tehty sopimus, jonka mukaan Valkoisen Niilin vettä ei saa suoraan käyttää kasteluun. Niinpä vettä pumpataan rannoilta tankkiautoihin, jotka kuljettavat sen eri puolille maata.

Vientituotteita ovat valkoinen, punainen ja musta tiikki. Myös kulta-, timantti-, kupari- ja kalkkikivivarantoja yritetään hyödyntää. Öljystä on sodittu Sudanin kanssa vuosia. Nyt näyttää syntyneen ainakin muodollinen sopu. Vaikka 75 prosenttia kentiä on Etelä-Sudanin puolella, niin on kaksi ongelmaa, joiden takia niiden valtavia öljyvarantoja ei pystytty hyödyntämään. Öljynjalostuslaitokset sijaitsevat Sudanin puolella, ja putket kulkevat Sudanin kautta Punaiselle merelle. Kenian ja Etiopian kanssa on kuitenkin tehty sopimus öljynjalostuslaitoksen rakentamisesta Ramiin. Vaikeuksista huolimatta 98 prosenttia vientituloista saadaan öljystä.

Olenaisesti maan infrastruktuuria ja muuta kehittymistä haittaava sopimus on myös se, että Etelä-Sudanin alueella virtaavan Valkoisen Niilin alueelle ei saa rakentaa vesivoimalaa. Kun naapurimaista ei ole voimalinjoja, niin kaikki sähkö on tuotettava generaattoreilla. Näitä tuontidieselöljyllä surraavia koneita onkin joka puolella. Myös hotellit, joita pääkaupungissa on toistakymmentä, ja maan hallinnon rakennukset saavat niistä sähköä.

Monikymmenpäinen seebulauma Juban tiellä. Kun ajaa hitaasti, eläimet väistävät.

"Olutkaksoiset", Nile Special ja Tusker katukahvilassa.

Hautausseremonia presidentin palatsin viereisellä hautausmaalla. Kukin saattueen jäsen lapioi vuorollaan hiekkaa hautaan. Hiekkaa kostutetaan vedellä, ettei se pölyäisi.

Hotellien taso on hyvä, mutta hintataso on paikallisesti ottaen korkea. Juban hotellit eivät vastaa matkailijan suoriin tiedusteluihin. Kun Suomesta käsin hankkii viisumin saamiseksi välttämättömän kuitin majoituksesta, joutuu suomalaisen matkatoimiston lisäksi käyttämään välikätenä jossain Sudanin naapurimaassa toimivaa matkatoimistoa. Niinpä hotelliyön hinta saattaa olla noin 300 euroa. Tietysti Etelä-Sudanissakin on käytäntönä Afrikassa yleisesti hyväksytty periaate, että ulkomaalaiset joutuvat maksamaan palveluista moninkertaisen summan maan kansalaisiin verrattuna.

Maahan tuodulla polttoaineella kulkevat myös autot ja kevytmoottoripyörät. Jälkimmäisiä käytetään erityisesti takseina. Moottoriajoneuvon, auton tai kevytmoottoripyörän, luvalliseen kuljettamiseen tarvittavan ajokortin saa, kun ajaa avoimella hiekkakentällä ajotaitoa osoittavan lenkin ja maksaa "opettajalle" hänen vaatimansa rahasumman. Vain muutaman päivän kestäväällä vierailulla panee merkille holtittoman liikennekulttuurin ja saattaa joutua todistamaan useita liikenneonnettomuuksia. Ajoneuvojen hinnat eivät ole hotellien hintatasoon verrattuna korkeita. Kevytmoottoripyörän saa 2500 Sudanin punnalla (SSP) eli noin 500 eurolla.

Taudit vaivaavat väestöä. Asukkaista noin 70 prosenttia sairastaa malariaa. Jubassa on vain muutama ammattitaitoinen lääkäri. Koska valelääkärit puhuvat yleensä vain arabiaa, jota potilaat eivät ymmärrä, syntyy väärinkäsityksiä sairauksista. Näin ollen tavanomainen lääkitys annetaan malariaan, vaikka asiakas valittaisi kovaa päänsärkyä. Väärä lääkitys on johtanut jopa liikuntakyvyn menetykseen. Tyypillisiä sairauksia ovat myös lavantauti ja Niilistä tarttuvat valkeat madot. Tarkkoja hiv- ja aids-tilastoja ei ole, mutta ei tarvitse olla asiantuntija todetakseen, että aidsia sairastavia on paljon.

Etelä-Sudan on kamppaillut pitkään itsenäisyytensä saavuttamiseksi. Alueen väestö halusi itsenäistyä, sillä islamilainen, arabiankielinen emämaa Sudan piti eteläosan kristittyjä toisen luokan kansalaisina. Kristitty väestö on pääosin katolista. Erityisesti maaseudulla harjoitetaan paikallisia uskontoja. Ihmiset puhuvat dinkaa, nueria, baria tai jotain muuta 60:stä paikallisesta kielestä. Maan virallinen kieli on Englanti.

Maa saavutti ensimmäisen kerran autonomian huhtikuussa 1972, vuonna 1955 alkaneen, liki 20-vuotisen ensimmäisen Sudanin sisällissodan päättyessä. Sudanin hallitus kumosi autonomian kesäkuussa 1983. Autonomia saatiin uudelleen 9.7.2005 ja itsenäisyys vihdoinkin samalla päivämäärällä vuonna 2011, toisen Sudanin sisällissodan (1983-2005) saavutuksena. Virallisesti tämä sota päättyi jo tammikuussa 2005, mutta sen jälkeen ovat sotatoimet jatkuneet ja pohjoisosissa jatkuvat yhä. Osapuolina ovat olleet Sudanin hallitus ja Sudanin kansan vapautusarmeija SPLA.

Sotaa on käyty laajoilla alueilla, aina Nuba-vuoria ja Sinistä Niiliä myöten, ja se on vaatinut noin kahden miljoonan siviiliväestön kuuluvan sekä noin 30 000 SPLA:n sotilaan hengen. Sudanin hallituksen joukoissa palvelleita on menehtynyt noin 100 000. Suurin osa sotaan joutuneesta siviiliväestöstä menehtyi nälkään ja kulkutauteihin. Luonteenomaisia ovat olleet myös väestön pakkosiirrot, joiden kohteeksi on joutunut noin neljä miljoonaa ihmistä, useat moneen kertaan. Luku on yksi toisen maailmansodan jälkeisten sotien suurimmista.

Asemasotaa käytiin useiden vuosien ajan Juban itäpuolella sijaitsevilla Jebel Kujul -vuorilla (Paholaisen vuoret) siten että SPLA:n joukot olivat niiden länsipuolella ja Sudanin hallituksen joukot itäpuolella. Hyökkäyksiä tehtiin puolin ja toisin. Tuhansia sotilaita menehtyi. Ammuskelun seurauksena jääneet hylsyt ja muut käytetyt sotatarvikkeet koottiin sodan jälkeen rökkiöiksi, jotka vasta hiljattain on viety pois.

Sudanin puolelle jääneiden eteläsudanilaisten kaltoin kohtelu jatkuu. Huhtikuussa 2012 kului umpeen määräaika, jolloin heidän tuli ilmoittaa minkä kolmesta vaihtoehdosta valitsevat: heidän pitää rekisteröityä joko Sudanin kansalaisiksi, ulkomaalaisiksi tai poistua maasta. Heidän henkilökorttinsa ja muut dokumenttinsa on otettu pois, eikä heillä ole varaa rekisteröitymismaksuihin tai kotimaanmatkaan. He ovat siis lainsuojattomia.

Pahamaineisia Jebel Kujul -vuoria käytetään kivimateriaalin tuottamiseen. Naiset hakkaavat aamusta iltaan kivenmurikoita pienemmiksi. Näin syntyy eri raekokoa olevia kivikasoja. Ne lastataan kuorma-autoihin ja viedään eri puolilla sijaitseviin rakennuskohteisiin. Koneellista kivien murskausta on yritetty, mutta vuorten lähellä olevan murskaamon suurikokoiset laitteet ovat rikki.

Manyang von Chief Parek, Sudanin Kristillisdemokraattisen puolueen puheenjohtaja.

St. Theresan katolinen kirkko. Presidentti osallistuu täällä jumalanpalvelukseen juhlapäivinä.

Yksi eteläsudanilaisten pelonaihe ovat Somaliassa koulutetut ja väärennetyillä Kenialaisilla passeilla maahan soluttautuvat Al Shabaab -terroristijärjestön jäsenet. Heidän on helppo päästä Etelä-Sudaniin, sillä he ovat ulkonäöltään aivan maassa asuvien, boran-heimoon kuuluvien näköisiä. Ei ole tietoa, kuinka paljon heitä on maassa eikä myöskään heidän aikeistaan. Selvää kuitenkin on, että heidän tarkoituksensa on jollain tavoin vahingoittaa maata ja sen kehitystä.

Eteläsudanilaiset pitävät jalkapallosta. Ottelut saattavat kuitenkin päättyä väkivaltaan, mikäli erotuomarin työskentelyä pidetään epäoikeudenmukaisena. Näin tapahtui keväällä, kun yliopistot päättivät lukukautensa ja sen kunniaksi järjestettiin perinteisiä heimojen välisiä ystävyysotteluita. Juban kansainvälisen yliopiston Dinka- ja Luo Noel -heimojen joukkueiden välisen ottelun voitti ensin mainittu, jälkimmäisen heimon kannattajien mielestä vääryydellä. Sen seurauksena yksi ensin mainitun joukkueen kannattaja mukiloitiin. Väkivalta ei päättynyt tähän. Mukiloitu nuorukainen lähti kotiinsa, toi mukanaan isänsä pistoolin, ja ampui kylmäverisesti seitsemän Luo Noel -joukkueen kannattajaa. Surullisella tapahtumalla on koulutuksen kannalta ikävät seuraukset, sillä yliopiston toiminta on toistaiseksi keskeytynyt.

Eteläsudanilaiset ovat ylpeitä maastaan ja itsenäisyydestään, ja he kunnioittavat presidenttiään. **Salva Kiir Mayardit** on ollut maan johtotehtävissä toisen autonomian alusta, vuodesta 2005 lähtien. Presidentiksi hänet valittiin jo vuonna 2010 pidetyissä vaaleissa ennen varsinaista itsenäistymistä. Yli kahdeksan miljoonaisesta väestöstä äänesti liki kolme miljoonaa ja äänistä noin 93 prosenttia annettiin hänelle. Salva Kiir Mayarditin kuva on jokaisessa 1, 5, 10, 25, 50 ja 100 punnan setelissä. Hän liikkuu kansansa keskuudessa ja osallistuu juhlapäivien jumalanpalveluksiin St. Theresan katolisessa kirkossa.

Itsenäisyyden suuri kannatus mitattiin kansanvaaleilla. Nyt demokratia ottaa ensiaskeleitaan, ja maahan perustetaan puolueita. Sudanin Kristillisdemokraattisen puolueen puheenjohtaja, **Manyang von Chief Parek** esittelee mielellään puolueensa peruskirjaa ja tavoitteita. Ideaaliset päämäärät, rauha ja yhtenäisyys saavutetaan kansalaisten välisen rakkauden avulla. Päämäärä on saavutettu ainakin hetkellisesti, sillä ensimmäistä itsenäisyyspäivää juhlittiin lauluin ja tanssein heinäkuun alussa. Ympäristöä ja katuja siistittiin, ja kansaa virtasi maaseudulta pääkaupungin juhlallisuuksiin.

Yhdistyneet kansakunnat auttaa ja tukee voimakkaasti Etelä-Sudanin orastavaa kehitystä ja on silmiinpistävästi läsnä kaupunkikuvassa. Kuitenkin Afrikassa 35 vuotta asuneen maatalousalan asiantuntijan ja neuvonantajan, ruotsalaisen Mikael Segerrosin mukaan valtio on vararikon partaalla.

ETELÄ-SUDAN

Etelä-Sudanin liittotasavalta on maailman 196. ja samalla nuorin itsenäinen valtio. Se vietti ensimmäistä itsenäisyyspäiväänsä 9.7.2012. Vuonna 2011 pidetyssä kansanäänestyksessä itsenäisyyttä kannatti 99 prosenttia väestöstä. Itsenäisyyden saavuttaminen vaati vuosikymmenten sotimisen entisen emämaa Sudanin kanssa. Presidentti on Salva Kiir Mayardit, joka on toiminut johtotehtävissä jo ennen maan itsenäistymistä.

Pinta-alaltaan 618 745 km² Etelä-Sudan sijoittuu maailman 43. suurimmaksi. Valtio koostuu kymmenestä osavaltiosta. Se on harvaan asuttu, sillä väestöä on vain noin 8,3 miljoonaa. Pääkaupunki on eteläosassa sijaitseva Juba.

Vaikka maan virallinen kieli on englanti, niin maassa puhutaan kymmeniä paikallisia kieliä ja harjoitetaan perinteisiä afrikkalaisia uskontoja. Vähemmistönä ovat kristityt, joista suurin osa on katolilaisia.

Rajanaapureita ovat Sudan, Etiopia, Keski-Afrikan tasavalta, Kongon demokraattinen tasavalta sekä elintärkeät Uganda ja Kenia. Erityisesti viimemainituista tuodaan välttämättömiä elin- ja muita käyttotarvikkeita. Suurin osa väestöstä harjoittaa omavaraistaloutta.

Maan keskiosassa on yli 100 000 km² suuruinen hedelmällinen kosteikkoalue (Sudd), joka on yksi maailman suurimmista. Siellä viljellään muun muassa riisiä, maissia, hirssiä, sokeriruokoa, puuvillaa, arabikumia ja hedelmiä. Pohjoisosassa on alavaa tasankoa ja eteläosa ylänköä. Ilmasto on trooppinen ja sadekausi on heinäkuusta loka-marraskuun vaihteeseen.

Epäedulliset sopimukset Egyptin ja Sudanin kanssa ovat esteenä Etelä-Sudanin kehitykselle. Öljytuloista huolimatta maa on kehittymätön ja elää kehitysavun varassa.

Jalkapalloa harrastava koululainen, yksi Etelä-Sudanin ”toivoista”.

Monen eteläsudanilaispojan tulonlähde, kenkien kiillotus.

PLUSSAT

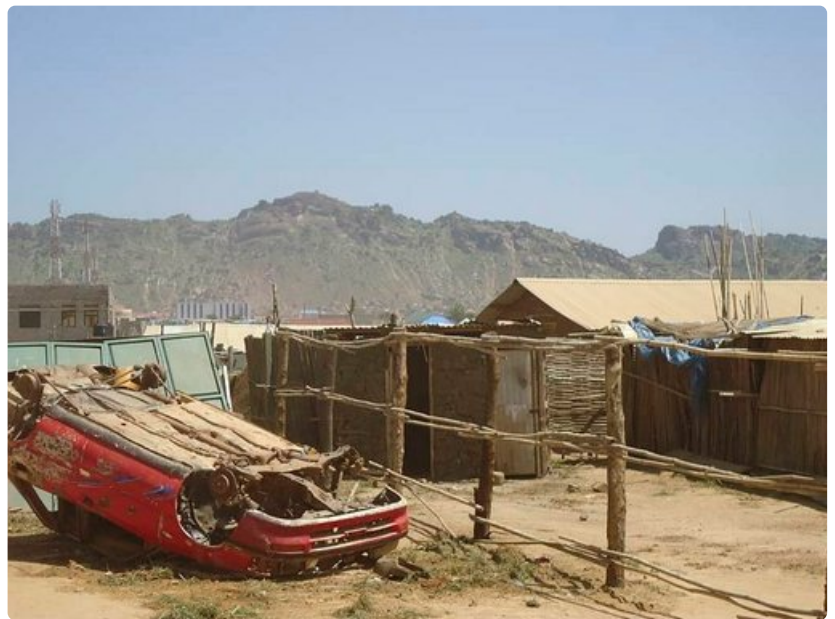
- o Tavalliset sudanilaiset ovat ystävällisiä
- o Hotellit ovat siistejä
- o Maa ei ole "turistirysä"

MIINUKSET

- o Viisumin saaminen ja maahan pääsy vaikeaa
- o Valtiollisen poliisin valvonta koetaan epämiellyttävänä.
- o Hotellihinnat ovat korkeat.

Usein toistuva näky: liikenneonnettomuus.

Hylätty auto. Taustalla Jebel Kujul –vuoristo (Paholaisen vuoret).

Kivienhakkaaja Jebel Kujul –vuoriston juurella.